

K DISKUSI

o čs. vojenské doktríně

V souvislosti s akčním programem ÚV KSČ se v poslední době často hovoří o potřebě tvorby, popřípadě o dopracování československé doktríny.

Zaujmout komplexní stanovisko k problémům tvorby doktríny by si vyžadovalo objemnou práci řady kvalifikovaných pracovníků z různých oblastí politické, hospodářské i vojenské sféry naší společnosti, a proto tento příspěvek má mnohem skromnější cíl: dát podnět k diskusi o nejzákladnějších otázkách doktríny, zejména pak o metodách její tvorby. Činím tak s vědomím, že použitím této formy a rozsahu dopouštím se některých zjednodušení.

Jedním ze základních požadavků vojenství je přijatelná rovnováha mezi úkoly ozbrojených sil, jejich kvantitativním a kvalitativním stavem a objektivně předpokládaným charakterem ozbrojeného střetnutí.

V poslední době se v našem vojenském myšlení setkáváme s určitým posunem názorů na tyto tři komponenty požadované rovnováhy. Podstatné změny prodělávají především názory na možný charakter ozbrojeného střetnutí. Zejména připuštění možnosti vzniku lokálních válek a „nejaderných“ fází případného střetnutí koalic našlo svůj odraz i v oficiálních doktrínálních názorech. Cvičení s vojsky však současně ukazují, že názory na úkoly a požadovaný stav ozbrojených sil (tj. především na jejich organizaci a výzbroj) budou z různých příčin podléhat pomalejšímu vývoji.

Dostáváme se tedy do situace, kdy požadovaná rovnováha je postupně narušována a kdy hlavním úkolem vojenských teoretiků i praktiků bude tuto rovnováhu obnovit.

Za základní předpoklad úspěšného vyřešení tohoto úkolu považují dopracovat názory na možný charakter (možné charaktery) ozbrojeného střetnutí ve středoevropském prostoru při respektování konkrétních podmínek vojensko-politické situace ČSSR. Je přirozené, že všechny souvislosti tohoto základního

roku nemůže resort MNO postihnout v plné šíři. Rozhodující slovo budou mít ústavní orgány ČSSR, kterým připadne úkol na základě zahraničně politických závěrů o postavení ČSSR ve středoevropském prostoru a na základě zhodnocení místa ČSLA v obranném systému koalice států Varčavské smlouvy formulovat závazná východiska k dalšímu rozvíjení čs. vojenské doktríny a tím i k cílevědomé orientaci výstavby čs. ozbrojených sil.

Současný stav čs. ozbrojených sil je třeba posuzovat jako výslednici dosa-
vadního vývoje doktrinálních názorů obou hlavních koalic a v souvislosti s tím připomenuti některé známé, i když ne vždy jednoznačně formulované, skutečnosti.

Jaderný monopol USA, jeho pozdější narušení a zejména pak dosažení jaderné rovnováhy mezi hlavními velmocemi měly rozhodující vliv na vývoj strategicko-politických koncepcí jak Západu, tak i socialistického tábora. Krajinými polohami tohoto vývoje na Západě jsou koncepce masové odvety a koncepce pružné reakce.

První z nich je produktem až již skutečného, nebo předpokládaného jaderného monopolu USA. Lze připustit, že bez tohoto monopolu ztrácí jako metoda vojenskopolitického nátlaku svůj základní smysl, protože jejím praktickým uplatněním by byla neodpovědně postavena v sázku sama existence státu (koalice), který by chtěl tuto koncepci uplatnit. Přitom míra rozrušení a následky použití vlastních jaderných prostředků v masovém měřítku by měly pravděpodobně takové katastrofální následky, že cílů války by nemohlo být dosaženo ani v případě (každopádně pochybného) vítězství. V důsledku toho takto po-
jatá válka přestala být prostředkem k dosažení aktivních politických cílů. Zůstává jí pouze v pasivním smyslu slova (k zachování statu quo a neformálně tolerovaných podmínek soužití), a to jen jako hrozba globální totálně zničující válkou. Účinnost i této formy je však závislá na obecném přesvědčení (alespoň jedné strany), že druhá strana je schopna hazardovat a rozpoutat globální válku s totálně katastrofálními následky pro celé lidstvo — tedy i pro sebe sama.

Koncepce pružné reakce, která opouští základní tezi o jedině možné masové odvetě a jejímž základním smyslem je postupné dosahování politických cílů celou škálou „omezených“ a „lokálních“ válek (spojených s eskalací jak v oblasti vojenské, tak i politické), je ve své podstatě teorií i praxí znovunastolení války jako prostředku politiky v podmínkách jaderné rovnováhy obou hlavních velmocí i celých koalic.

Každá z těchto koncepcí vyžaduje mít možnost disponovat pro případ ozbrojeného konfliktu kvalitativně odlišnými ozbrojenými silami. První kladě důraz na raketové jaderné systémy velkého a středního doletu, na strategické letectvo, raketonosné ponorkové a povrchové loďstvo, zatímco vojska prvního strategického sledu — včetně frontového (taktického) letectva — jsou určena ke zvýšení intenzity jaderného napadení a k dostatečně pružnému využívání výsledků jaderného útoku (hromadných jaderných úderů).

Plně praktické uplatnění druhé koncepce je možné jen tehdy, disponuje-li příslušná strana ozbrojenými silami, které jsou na nové kvalitativní úrovni organizovány podle principů ověřených v průběhu konečných fází 2. světové války a s přihlédnutím ke zvláštnostem konkrétních válečích, ke konkrétním vojenskopolitickým cílům státu i k výsledkům rozvoje vědy a techniky v klasické výzbroji vojsk.

Je přirozené, že rozhodující většina armád jak socialistického tábora, tak i tábora imperialismu je poznamenána relativně dlouhým obdobím uznávání teorie globální termonukleární války jako jediné možné formy ozbrojeného střetnutí mezi Východem a Západem. Vojenskopolitická praxe posledních let však ukázala i možnost vzniku omezených válek a tato skutečnost se promítá do praktických opatření ve výstavbě ozbrojených sil různých států.

Existence mohutné strategické i operačně taktické jaderné palebné síly v obou táborech, spolu s prosazovaným rozvojem klasických složek ozbrojených sil, vytváří v současné době i pro bližší perspektivu situaci, kdy je třeba mít na zřeteli možnost vzniku omezených válek za současné úhrzy jejich potencionálního přechodu ve všeobecnou válku s použitím jaderných zbraní. Všeobecná jaderná válka zůstává přitom krajní variantou, která v období současné jaderné rovnováhy a vyrovnanosti strategických prostředků dopravy jaderných zbraní na cíl a obrany proti nim, je z hlediska chápání války jako prostředku politiky nerealistická. To však teoreticky nevylučuje ojedinělé nebo prostorově soustředěné použití jaderných zbraní. Praktické použití jaderných zbraní i v přísně omezeném měřítku je z hlediska čistě vojenské eskalace rovněž málo pravděpodobné, protože by mohlo otevřít cestu k nekontrolovatelnému vývoji války ke globální raketové válce se všemi nepříznivými důsledky v oblasti politiky. Bez ohledu na to, jakou strategicko-politickou koncepci v tu kterou dobu bude oficiálně z různých důvodů ta která strana proklamovat, tato skutečnost vede v globálním měřítku k nutnosti připravovat část ozbrojených sil tak, aby byly schopny splnit svůj úkol v „klasickém“ ozbrojeném střetnutí.

Malé a střední státy, jejichž ozbrojené síly vzhledem k zeměpisné poloze států jsou přirozenou součástí prvního strategického sledu koalice, musí v této situaci organizovat, vyzbrojovat a připravovat své ozbrojené síly tak, aby splnily svůj úkol především v klasickém ozbrojeném střetnutí a aby jejich bojová technika, vybavenost a celková příprava jim umožňovala přispět příslušným podílem k celkovému úsilí koalice v ozbrojeném střetnutí s použitím jaderných zbraní a zabezpečila jim přitom dostatečnou odolnost.

V úsilí o obnovu rovnováhy mezi úkoly ozbrojených sil, jejich kvantitativním a kvalitativním stavem a zdůvodněně předpokládaným charakterem ozbrojeného střetnutí bude třeba vzít v úvahu zejména:

- objektivní zhodnocení existujících vojenskopolitických koncepcí velmocí, koalic, jakož i států sousedících s ČSSR a vlivu těchto koncepcí na mezinárodně politické a vojenské postavení ČSSR a tím i na úkoly ČSLA;

- možné formy a charakter ozbrojených střetnutí z hlediska vojenskopolitického postavení a zeměpisné polohy ČSSR;

- nutnost stanovit v souladu s úkoly ČSLA, předpokládanými formami a charakterem ozbrojených střetnutí ve středoevropském prostoru a ekonomickými možnostmi států potřebnou kvantitu a kvalitu jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk.

Metodika dopracování československé vojenské doktríny musí umožnit objektivitu formulování uceleného komplexu závazných názorů a tak vytvořit teoretickou základnu k cílevědomému budování čs. ozbrojených sil, schopných beze zbytku splnit uložené úkoly. Jedině tak budou zlikvidovány podmínky, příznivé k uplatňování subjektivních hledisek a skupinových zájmů ve výstavbě armády.